

For uwz lân, wyv en bern, spreuk op het vaandel van het Vrijkorps van Arum.
De patriottentijd in Friesland, uitgegeven door de Fryske Akademy in 1987.
Een bundel opstellen onder redactie van Dr. W Bergsma enz.

Leider van de Friese patriotten was Coert Lambertus van Beyma.

Andere bekende Patr. waren Joh. Lambertus Huber, prof. Johan Valkenaer en de broers Ernst Frans en Sicco Douwe van Aylva en de vechtlustige jonker A.C.J.de Beere, grietman van Hemelum Oldeferd, die om particulier schulden van de Oranjepartij naar de Patriotten was overgelopen.

Ze kenden de geschriften van Voltaire en andere Franse filosofen en onderhielden een nauw contact met Hollandse patriotten, zoals Joan Derk v.d. Capellen.

Naast de ideeën van deze filosofen spelen ook persoonlijke factoren en Friese problemen een rol.

C.L. van Beyma stamde uit een voornaam geslacht van Friese bestuursambtenaren. Hij probeerde 3 keer om grietman te worden. Dit mislukte door tegenwerking van de stadhouder. De broers Van Aylva hoorden bij de arme tak van de familie, die ruzie had met de rijke tak. Zij voelden zich ook gedwarsboemd door de stadhouder en het "Oranje cabaal".

De rijke tak had wel invloed in Den Haag.

De stadhouder probeerde invloed te krijgen binnen het Friese bestuur, door waar mogelijk grietmannen te benoemen, die Oranjegezind waren. Soms ook mensen van buiten Friesland.

In de steden probeerde hij zetbazen te dropen, die premiers werden genoemd.

De Staverse premier Bigot was de leider van deze premiers.

Willem V had eerst geprobeerd Bigot tot grietman in West Dongeradeel te benoemen, maar dit ging niet door omdat Bigot zelf wrsch. bedankte.

De grietmannen en later ook de patriotten schilderden hem af met paardepoten waarmee hij de Friese vrijheid vertrapte en leidsels waarmee Willem V hem stuurde.

Ze noemen hem: lid den duivel.

De Friese afdracht voor de Unie speelde ook een rol. De Friezen vonden dat hun quotum, 11%, te hoog was en wilden minder betalen. De andere provincies stonden dit niet toe. De ruzie liep zo hoog op, dat de Friezen dreigden de betaling helemaal te stoppen, waarop de stadhouder en de Unie dreigden met ingrijpen door het leger.

Hierop stonden de grietmannen in de Prov. Staten de vorming van vrijkorpsen toe en gaven deze korpsen wapens uit 's lands magazijnen. De bedoeling was, zich te kunnen verdedigen tegen het leger van de Unie.

In 1785 was de lucht iets opgeklaard. De kwestie over het quotum raakte op de achtergrond, hoewel de Friese bijdrage niet naar beneden ging. De grietlui ontdekten dat de patriotten meer wilden dan de invloed van de stadhouder terugdringen. Zij probeerden invloed te krijgen op het bestuur in de grietenijen. De grietmannen, die de meerderheid in de Prov. Staten hadden verboden daarop de vrijkorpsen en gelastten, dat deze hun wapens weer moesten inleveren. In sommige plaatsen gebeurde dit, maar lang niet overal.

De spanningen liepen zo hoog op, dat de Staten C.L. van Beijma en zijn 17 medestanders in de staten gevangen wilden nemen. Dezen hoorden daarvan toen ze terug kwamen uit Holland en richtten in Franeker een tegenregering op en verklaarden dat dit de officiële staten waren.

Dokkum, Sneek en Bolsward schaarden zich aan de kant van Franeker. De patriotten versterkten Franeker en stuurden soldaten naar Workum, Hindeloopen en Staveren en namen deze plaatsen in.

Toen het Pruisische leger kwam vluchtten Van Beijma c.s met geweld uit Franeker, tegen de zin van de andere patriotten, die wilden vechten. Evert Roorda, die hier later een verslag van maakte, dreigde zelfs met een kanon!

In Staveren maakten de vluchtelingen 6 schepen klaar en stroopten de stad af om eten. Dat was een hele toer, want bijna niemand deed de deur open.

De Staten in Leeuwarden stuurden nog soldaten om de patriotten gevangen te nemen, maar deze dienders waren niet tegen het aantal patriotten opgewassen en werden zelf gevangen genomen. Ze hadden eerst hun wapens in het secreteet laten zakken. Gerrit Roorda redde zelfs een diender het leven. Toen een patriot de man, die geboeid was, dood wilde steken sloeg hij diens sabel omhoog. De Patriotten vertrokken 26 september en bereikten na veel laveren Amsterdam.

1. De opstand, burgeroorlog, in Franeker duurde van 9 tot 23 september.

2. Speelde het feit, dat Willem V in Den Haag woonde ook een rol?

Met Willem IV waren er geen problemen. Die was in Friesland begonnen.

Tijdens zijn regering, na het pachtersoproer, waren de regels voor het stemmen veranderd.

VB: Bij een hoornleger moest grond horen en er moest een huis op staan.

Dit leidde toen niet tot problemen. Dat gebeurde met Willem V en toen werden de in 1748 opgestelde wijzigingen allang op grote schaal ontdoken.

Spelen gevoelens Friesland - Holland een rol?

Willem V was een kind toen hij aan de regering kwam en werd geadviseerd door buitenlanders, zoals zijn moeder en de hertog van Brunswijk. Werd Friesland van zelfstandige staat een buitengewest?

3. In 1787 moesten alle vrijkorpsen hun wapenen inleveren.

4. In Staveren werd niemand veroordeeld. Er vluchtte ook niemand.

5. De Friese patriotten leken op de Stenen Man. Ze hadden 2 gezichten.

Het was aan de ene kant een moderne politieke beweging, maar het eigenbelang speelde ook een grote rol.

De patriotten voelden sterk nationaal, maar Friese belangen speelden ook een grote rol.